

Tázriá – Tisztasági törvények

Tázriá Hetiszakasz tartalma תזריע

Hetiszakaszunk – Tázriá (3Mózes 12-13.) – az emberek, valamint az edények és ruhák tisztasági és tisztulási törvényeit tárgyalja, részletesen, kezdve a szülő nő tisztátalanságától, folytatva különböző leprás bőrbetegségekkel. Ezt – a cáraát, ami a bőrbetegség egy bizonyos fajtáját jelenti – Bölcsseink kapcsolatba hozták a rossz nyelvekkel, ami szintén ragályos és veszedelmet jelent az emberiségre.

Tázriá hetiszakasza tovább tárgyalja a rituális tisztátalanság és tisztaság törvényeit. Egy szülő nőnek a szülést követően tisztulási folyamaton kell átesnie, amelybe beletartozik a **mikvé-ben (rituális fürdőben)** való megmerítkezés, valamint áldozathozatal a **Szentélyben**. **Minden fiúcsecsemőt nyolcnapos korában körül kell metélni.** – **3Mózes 12.**

A **cáraát (lepra, poklosság)** szellemi okokból keletkező kór, amely a ruhákon is kiütkezhet. Ha fehér vagy rózsaszín foltok jelennek meg egy személy bőrén (**ruhákon rózsaszín vagy zöldes**), akkor meg

kell mutatni egy **kohénnek**. Különféle jelek alapján ítélve – mint amilyen például egy **hétnapos karantént** követően az érintett bőrfelület méretének növekedése – a **kohén** az illetőt tisztátalannak, illetve tisztának nyilvánítja. – **3Mózes 13.**

A poklossággal sújtott személynek a taboron (**vagy városon**) kívül kell laknia egészen addig, amíg meg nem gyógyul. A poklossággal fertőzött részt a ruhából ki kell vágni; ha a **cáraát** kiújul, az egész ruhát el kell égetni. – **3Mózes 13:45–46., 56–57.**

שבת שלום

Chaim Shaul Glitzenstein rabbi: Könnyű mást megítélni kívülállóként – de nehezebb nem megbántani

Egy út mellett dolgozó munkáscsapatot látva mindenki úgy gondolja, hogy azon a fickón kívül, aki épp a köveket illeszti a helyére, és azon, aki adogatja neki az eszközöket a többi nyolc ember csupán csak azért kapja a fizetését, hogy álldogáljon és ennek a kettőnek szurkoljon.

De mégis, kik vagyunk mi, hogy gúnyolódjunk és ítélezzünk rajtuk? A hetiszakaszunk ezzel kapcsolatban egy szembeötlő példával szolgál, amikor bemutat egy látszólag teljesen felesleges munkakört.

Manapság a betegségeket csupán a test bajának tekintik, mint egy gépezet elromlott alkatrészét, vagy egy hiányt valamilyen összetevőből. Például, valakinek nincs inzulinja, ezért ugyebár cukorbeteg. Vagy eltörik egy végtagja, és ezért fáj. De régen ez nem így volt. Régen tudták, hogy a szellem és a lélek betegsége okozza a test tüneteit. Ahogyan a fájdalom figyelmeztet, hogy pihenni kell, és kímélni, nem használni az adott testrészt vagy szervet, amíg annak állapota nem javul, ugyanígy hívják fel testi betegség tüneteink a figyelmet a bűneinkre, erkölcsi, hitbéli és értékrendi alul működésünkre. Egyúttal persze és éppen, mert testi tünetként is megjelennek, lehetőséget adnak az embernek a változásra, a rossz cselekedetek mellőzésére és a gyógyulásra. Szellemi lelki és testi szinten is.

Egy híres betegség, mellyel a **Tóra** hosszan foglalkozik, a **lepra**. Ez a **betegség** azokat **támadta meg**, akik **rosszindulatú pletykákat terjesztettek másokról**, és **ócsároltak, lejáratottak másokat**. A betegség azzal járt, hogy fehér foltok jelentek meg a beteg testén, ruházatán és otthonában. Az a zsidó, aki leprás lett el kellett menjen a **kohénhez**, hogy az igazolja, hogy **leprás**, majd aztán el kellett hagynia a várost, és ott **bűnbánatot** gyakorolhatott. Amikor **elmúltak a tünetei, visszatérhetett** a városba, **rituális fürdőt** vehetett, és végül megtisztulva visszatérhetett a szokásos életbe.

Igaz, hogy a **kohen** nem kapott pénzt a szolgálatáért, de így is megmarad a kérdés, higgy mi keresnivalója volt a történetben. Hiába volt teljesen egyértelmű az orvosi, és a szemmel is jól látható diagnózis a betegnél, mégis a **kohénekn** kellett kimondania a hivatalos ítéletet, hogy a beteg **leprás**.

Miért?

Nos azért, mert a **kohénekn**ek szent felelősségük volt a közösség tagjai felé. Ők mindennap elmentek a **Mikdásba**, hogy megáldják a népet. Az **askenázi** közösségekben minden **jom tovkor** megáldották a **kohénekn**ek a közösséget, és hasonlóképp a **szfaradi** közösségek is élvezhették a **kohén** áldását napról napra. Ezek az emberek minden nap azon voltak, hogy a népnek jó legyen, ők voltak az áldás osztók. Így egyedül ők tehették meg, higgy ítéletet mondjanak embertársuk rossz tettei felett.

Milyen sokszor látjuk, hogy valaki helytelenül cselekszik, és ilyenkor könnyen ítélezzünk felette, és kívülről rámondjuk a negatív véleményünket - jól látjuk a hibáit és bűneit. A **Tóra** mégis ragaszkodik hozzá, hogy a **kohén** részt vegyen a drámában! Pedig külső szemlélőként gondolhatja bárki, hogy a szerepe és jelenléte teljesen felesleges. Pedig bizony az egyetlen, aki jogosult arra, hogy megítéljen mást az, akit a szeretet vezérel! Csak az a személy, aki a mások szolgálatában és mások javára már bizonyított, csak ő merhet kritizálni, sőt, ő is csak akkor, ha a megbocsájtás, a megtisztulás és az engesztelés folyamatából is részt vállal, és abban is segít!

Gut Sábesz

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

ה"ב

Rabbi Jonatan Sacks: A gonosz beszéd pestise

A rabbik moralizáltak a **Tázria**-t - gyakran **leprának** fordítják - állapotát, amely téma mind a **Tazriát**, mind a **Metzórát** uralja. Azt mondták, hogy ez inkább büntetés, mint orvosi állapot. Értelmezésük alapja maguknak a mózesi könyveknek a belső bizonyítékai voltak. **Mózes** keze akkor lett **leprás**, amikor kétségeit fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a nép hajlandó-e hinni a küldetésében (**2Mózes 4:6-7**). **Mirjámot lepra sújtotta**, amikor **Mózes ellen beszélt** (**4Mózes 12:1-15**). A metzora (leprás) motzi sém ra volt: **olyan személy, aki másokról becsmérően beszélt**.

A gonosz beszédet, a lashon harát a Bölcsek az egyik legsúlyosabb bűnnek tartották. Maimonidész így foglalja össze:

A **Bölcsek** azt mondták: **három olyan vétek** van, amiért az ember ebben a világban bűnhődik, és nincs része az eljövendő világban - a **bálványimádás**, a **tiltott szex** és a **vérontás** -, és a **gonosz beszéd** ugyanolyan **rossz**, mint **mindhárom együttvéve**. Azt is mondták: **Aki gonoszul beszél, az olyan, mintha megtagadná Istent.... A gonosz beszéd három embert öl meg - azt, aki kimondja, azt, aki elfogadja, és azt, akiről szól.** (Hilchot Deot 7:3)

Valóban? Vegyünk csak **két példát** a sok közül. A **13. század** elején elkeseredett vita tört ki **Maimonidész** hívei és kritikái között. Az előbbieket számára ő volt minden idők egyik legnagyobb zsidó elméje. Az utóbbiak szerint veszélyes gondolkodó volt, akinek művei eretnokséget tartalmaztak, és akinek hatása miatt az emberek elhagyták a parancsolatokat.

Kegyetlen szóváltások voltak. Mindkét fél elítélő szavakat és kiátkozásokat fogalmazott meg a másik ellen. Voltak röpiratok és ellenröpiratok, prédikációk és ellenprédikációk, és egy ideig a **francia** és a **spanyol zsidóságot** is megrázta a vita. Aztán **1232-ben** a domonkosok elégették **Maimonidész könyveit**. A megrázkódtatás rövid szünetet hozott, majd szélsőségesek meggyalázták **Maimonidész síremlékét Tiberiusban**. Az **1240-es** évek elején, a párizsi disputációt követően a keresztények elégették a **Talmud** összes fellelhető példányát. **Ez volt a középkor egyik nagy tragédiája.**

Mi volt a kapcsolat a belső zsidó harc és a zsidó könyvek keresztény égetése között? Kihasználták-e a domonkosok a Maimonidész elleni zsidó eretnokségvádakat, hogy saját vádjukat megfogalmazzák? Vajon egyszerűen csak kihasználhatták a zsidóságon belüli belső megosztottságot, hogy saját üldözéseiket a zsidó megtorlások összehangolásától való félelem nélkül folytathassák? Így vagy úgy, de a középkor folyamán a zsidók elleni legsúlyosabb keresztényüldözések közül sokat vagy áttért zsidók szítottak, vagy a zsidó közösség belső gyengeségeit használták ki.

A modern korba lépve, az **ortodoxia** egyik legkiválóbb képviselője **R. Meir Loeb ben Yechiel Michal Malbim (1809-1879)**, **Románia főrabija** volt. A kiváló tudós, akinek **Tanach**-kommentárja a **XIX. század** egyik dicsőséges műve, eleinte a zsidó közösség minden csoportja a tanult és vallási integritás embereként üdvözölte. Hamarosan azonban a „**felvilágosultabb**” zsidók megdöbbenésükre felfedezték, hogy ő egy erőteljes tradicionalista, és elkezdtek ellene uszítani a polgári hatóságokat. Plakátokon és röpiratokon a középkor elvetemült maradványának, a haladás és a korszellem ellenzőjének állították be.

Az egyik **Purimkor** egy csomag ételt küldtek neki ajándékba, amely sertéshúst és rákot tartalmazott, egy kísérő üzenettel: „**Mi, a helyi progresszívek, megtisztelve érezzük magunkat, hogy ezeket a finomságokat és ízletes ételeket asztalunkról ajándékozzuk a mi lámpásunknak**”. Végül a kampányra válaszul a kormány visszavonta a zsidó közösség és **Malbim** mint főrabbi hivatalos elismerését, és megtiltotta neki, hogy a **Nagy Zsinagógában** prédikációt tartson. **1864. március 18-án**, pénteken kora reggel rendőrök vették körül a házát, letartóztatták és bebörtönözték. **Szombat** után hajóra tették, és a **bolgár** határra vitték, ahol azzal a feltétellel engedték szabadon, hogy soha többé nem tér vissza **Romániába**. Az **Encyclopaedia Judaica** így írja le az akciót:

Rabbi Jonatan Sacks: A gonosz beszéd pestise

M. Rosen különböző dokumentumokat tett közzé, amelyek feltárják azokat a hamis vádakokat és rágalmakat, amelyeket **Malbim zsidó**-asszimilációs ellenségei írtak ellene a **román kormánynak**. Hütlenséggel és azzal vádolták, hogy a zsidók és nem zsidók közötti társadalmi asszimilációt akadályozza azzal, hogy ragaszkodik az étkezési törvények betartásához, és azt mondták: „**Ez a rabbi magatartásával és tilalmaival meg akarja akadályozni a mi fejlődésünket**”. Ennek következtében a román miniszterelnök kiáltványt adott ki a „**tudatlan és szemtelen**” rabbi ellen... Ennek következtében a **miniszter** megtagadta a **bukaresti zsidók jogainak megadását**, arra hivatkozva, hogy a **hitközség rabbija „a haladás esküdt ellensége”**.

Hasonló történeteket lehetne mesélni számos más kiváló tudósról - köztük **R. Zvi Hirsch Chajesről**, **R. Azriel Hildesheimerről**, **R. Yitzhak Reinesről**, sőt még a néhai **Joseph Soloveitchik** rabbiról is, akit **1941-ben Bostonban** bíróság elé állítottak, hogy a helyi zsidó közösség koholt vádakkal szembesüljön. Még ezek a szégyenletes epizódok is csak folytatása voltak annak a kegyetlen háborúnak, amelyet ellenfeleik, a **mitnagdímok** folytattak a **haszid** mozgalom ellen, és amelynek során számos haszid vezetőt (köztük a **Habad első rebbjét, R. Shneur Zalman of Ladi-t**) bebörtönöztek más zsidók által a helyi hatóságoknak adott hamis tanúvallomások alapján.

Ahhoz képest, hogy a történelem népe vagyunk, zavarba ejtően tompák tudunk lenni a történelem tanulságait illetően. Újra és újra, mivel a zsidók nem tudták civilizáltan és kegyesen megoldani saját konfliktusait, rágalmazták ellenfeleiket a polgári hatóságok előtt, aminek katasztrofális következményei lettek a zsidó közösség egészére nézve. Annak ellenére, hogy az egész **rabbini judaizmus** a viták kultúrája; annak ellenére, hogy a **Talmud** kifejezetten azt mondja, hogy **Hillel** iskolájának nézeteit azért fogadták el, mert „**szelídek, szerények voltak, ellenfeleik nézeteit éppúgy tanították, mint a sajátjukat, és ellenfeleik nézeteit a sajátjuk előtt tanították**”(Eruvin 13b) - ennek ellenére a zsidók továbbra is gyalázták, elítélték, sőt kiátkozták azokat, akiknek a nézeteit nem értették, még akkor is, amikor a megvetésük tárgyai (**Maimonidész, Malbim és a többiek**) az **ortodoxia** minden idők legnagyobb védelmezői közé tartoztak koruk szellemi kihívásaival szemben.

Miben voltak bűnösök a vádlók? Csak gonosz beszédben. **És végül is mi a gonosz beszéd?** Pusztaszavak. A szavaknak azonban következményei vannak. Ellenfeleiket lekicsinyelve a hit önjelölt védelmezői önmagukat és hitüket is lekicsinyelték. Sikerült azt a benyomást kelteniük, hogy a judaizmus együgyű, szűk látókörű, képtelen kezelni az összetettséget, tehetetlen a kihívásokkal szemben, érvek helyett az anatómák vallása, érvelés helyett a kiátkozásé. **Maimonidész** és **Malbim** filozofikusan viselték sorsukat. Az ember mégis sírva látja, hogy egy nagyszerű hagyományt ilyen mélyre süllyesztettek.

Milyen megdöbbentő felismerés volt a leprát - ezt a torzító betegséget - a gonosz beszéd szimbólumának és tünetének látni. Mert valóban eltorzultunk, amikor a szavakat elítélésre használjuk, nem pedig kommunikációra; amikor inkább bezárjuk, mint megnyitjuk az elméket; amikor a nyelvet fegyverként használjuk, és brutálisan használjuk. A **Metzora** üzenete megmarad. A nyelvi erőszak nem kevésbé kegyetlen, mint a fizikai erőszak, és aki másokat bánt, az maga is bántódik. A szavak sebet ejtenek. A sértések megsebeznek. A gonosz beszéd közösségeket pusztít el. A nyelv **Isten** legnagyobb ajándéka az emberiségnek, és vigyázni kell rá, ha gyógyítani akar, nem pedig ártani.

Nádáv és Ávihu tragédiája az, hogy elkövették azt a hibát, hogy **prófétaként viselkedtek**, holott valójában **papok voltak**. De mi mindkét hagyományt örököltük, méghozzá bölcsen, mert struktúra nélkül a **judaizmusnak** nem lenne folytonossága, de spontaneitás nélkül nem lenne friss élete. A kihívás az egyensúly fenntartása anélkül, hogy valaha is összekeverjük a két hagyomány helyét.

Forrás: (rabbisacks)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ר

Raj Tamás:

Bibliaiskola

„A Seregek Ura”

A jól ismert és sokak által emlegetett bibliai kifejezés a Mindenható **Isten** egyik dicsérő jelzője (**tudományos szóval epitetonja**). Forrása végső soron **Jósua** könyvére vezethető vissza, ahol (**Jerikó ostroma előtt**) egy angyal jelenik meg a felvonuló **izraeli sereg** előtt, és a honfoglaló vezér veszi őt először észre. „**Látta, hogy egy ember áll vele szemközt, kivont karddal a kezében. Jósua odament hozzá, és mondta neki: "Vélünk vagy te, vagy az ellenségünkkel? így szólt: Nem (= egyikkel sem tartok), mert az Örökkévaló seredének vezére vagyok én. Most jöttem. Jósua pedig arcra borult, a földre hajolva"** (Jósua könyve, 5. fejezet 13-14. vers).

A „seregek Ura” (héberül **Adonáj Cvaot**, pontos fordítása: **seregek Örökkévalója**) kifejezés, ebben a formában, először **Sámuel** könyvének elején szerepel, ahol a próféta apjáról, **Elkánáról** olvashatunk: „**Felment ez az ember évről évre Silóba, hogy leboruljon és áldozzon a Seregek Ura előtt**” (1. fejezet 3. vers). A szöveggörnyezet, a korabeli **Szentélybe** való zárandokláshoz kötött szó arra utal, hogy a kifejezés nem volt éppen új keletű. (**S valóban, szinte minden később keletkezett bibliai könyvben elő is fordul.**) Ám mit ért a Biblia „seregek” alatt? Jóllehet, a **cavá** (többes száma **cvaot**) ugyan hadsereget is jelölhet, ám éppúgy vonatkozhat a világmindenségre, a csillagok seregére. Amikor például **Mózes** a csillagimádás tilalmára figyelmeztet, a **Nappal** és a **klóiddal** együtt többször használja a **kol-cvá hasamájim** (= **az ég minden serege**) kifejezést (**Mózes V könyve, 4. fejezet 19. és 17. fejezet 3. vers**).

A teremtéstörténet végén ezt olvassuk: „**Teljessé vált az ég és a föld és minden seregük**” (**Mózes I. könyve, 2. fejezet 1. vers**). Ebben az esetben a „sereg” a csillagvilágot és a teljes bioszférát („**a föld seregét**”) egyaránt jelenti. Hasonlóképpen kell érteni a zsoltárártó szavát is: „**Áldjátok az Örökkévalót, minden seregei!**” (**Zsoltárok könyve, 103. fejezet 21. vers**), vagy „**Dicsérjétek őt, összes angyalai, dicsérjétek őt, minden serege!**” (ugyanott, **148. fejezet 2. vers**). A kifejezés ugyan elsősorban az ég seregére, a csillagvilágra vonatkozik (például **Jesája könyve, 24. fejezet 21., vagy Maleákhi könyve, 2. fejezet 7. vers**), de jelentheti az embereket is. Az **egyiptomi szabadulással** kapcsolatban a **Mindenható** így szól: „**Kivezetem seregeimet, népemet, Izrael fiait Egyiptom földjéről**” (**Mózes II. könyve, 7. fejezet 14. vers**), vagy „**Kivonult az Örökkévaló minden serege Egyiptom földjéről**” (ugyanott, **12. fejezet 41.vers**).

Mindezek alapján nyilvánvaló: „**a Seregek Ura**” nem a hadseregekre, hanem a világmindenségre, a csillagvilágra és bizonyos mértékig az élővilágra vonatkozik.

LITTNER GYÖRGY: AZ IKREK (ÉZSAU ÉS JÁKOB) MAI SZEMMEL XVII.

JÁKOB ÉS ÉZSAU

Jákob egyedül maradt az éjszakában.

„Fölkelt azon éjjel és vette két feleségét, két szolgálóját és tizenegy gyermekét és átkelt Jábók gázlóján. És Jákob egyedül maradt és tusakodott vele egy ember hajnalhasadtáig. És midőn látta, hogy nem bír vele, megérintette csípőjének forgócsontját és kificamodott Jákob forgócsontja tusakodás közben.”

Érdekes, hogy a **Tóra** a leánygyermeket itt nem veszi figyelembe, mert velük volt még **Jákob** lánya **Dina** is, így összesen tizenkét gyermekkel kelt át a gázlón! A **Tóra** magyarázóit azt állítják, hogy **Jákob** valójában a saját lelkével viaskodott, nem pedig egy másik emberrel. **Akkor vajon mitől ficamodott ki a csípője, annyira, hogy egész életében sántított?** Az önmarcangolástól biztosan nem!

„Azért nem eszik Izrael fiai a szökőinat, amely a csípő forgócsontján van, mind a mai napig, mert megérintette Jákob csípőjének forgócsontját, a szökőint.”

A TÖRTÉNET JÁKOB SZERINT

Miután biztonságba helyeztem a csapatomat egyedül maradtam az éjszakában. Váratlanul elém ugrott egy ember, átkapott és birkózni kezdett velem. A tudatalattimban előjött a gyermekkorom, amikor **Ézsau** rendszeresen birkózott velem, a földre döntött, és élvezte, hogy nagy testével rám feküdve képtelen voltam védekezni. Sokat gyakoroltam a kecskével, végül megerősödtem és kitanultam a fogásokat, többé már nem tudott legyőzni. Most is védekeztem, minden fogásra volt válaszom, nem bírtunk egymással. Közeledett a napfelkelte, és az ember könyörgött, hogy engedjem el. Akkor már biztos voltam benne, hogy ellenfelem egy égi lény, az **Örökkévaló** egy szolgálója, aki emberformát öltött, és akinek a nap első sugaraira el kell hagynia a **Földet!** Gondoltam, hogy kihasználom az alkalmat, és csak akkor engedem vissza, ha megáld. Míg ezen gondolkodtam, egy pillanatra nem figyeltem rá, és ő egy ügyes fogással elkapta a csípőmet. és kiugrasztotta a forgócsontot. Nagyon fáj, de nem engedtem el.

„És az szólt: bocsáss el, mert feljött a hajnal, de ő azt mondta: nem bocsátalak el, amíg meg nem áldottál. És ő szólt hozzá: mi a neved? Mondta: Jákob. És ő szólt: ne legyen többé a neved Jákob, hanem Izrael, mert küzdöttél Istennel és emberekkel és győztél. És megáldotta őt ott.”

Miután megáldott eltűnt a hajnali napsugárban. Távolból porfelhőt láttam, egy sereg közeledett. Megálltak, leszálltak a tevéikről és gyalog jöttek tovább. **Ézsau** haladt elől, utána a serege.

LITTNER GYÖRGY: AZ IKREK (JÁKOV ÉS ÉZSAU) MAI SZEMMEL XVII.

„És felemelte Jákob a szemét és látta, íme Ézsau jön és vele négyszáz ember; akkor szétosztotta a gyermekeket. A szolgálókat és gyermekeiket állította legelől, Leát és gyermekeit azután, Ráhelt meg Józsefet leghátrább.”

A vak szerelem győzött most is a lelki társ felett. **Ráhelt** a szerelmét féltette a legjobban, ezért őt állította a legbiztonságosabb helyre, és elindult megalázkodni a testvére előtt, hogy megkímélje a családja életét.

„És elvonult előttük és földre borult hétszer, míg testvére közelébe ért. És Ézsau elébe futott, megölelte, nyakába borult és sírtak.”

Nem tudtam, hogy **Ézsau** könnyei valódiak-e, de én is sírtam a kedvéért, majd bemutattam népes családomat a testvéremnek, és átadtam az ajándéknak szánt állatokat. **Ézsau** nem akarta elfogadni, de én addig erőszakoskodtam, hogy végül kénytelen volt átvenni az ajándékot. **Ézsau** felszólított, hogy induljunk el a **Szérirbe** a fővárosába. ahol majd vendégül látja **Jákob** egész családomat:

„És ő így szólt: induljunk és menjünk, én akarok előtted menni. És ő mondta neki: uram, tudod, hogy gyermekek gyengék. Menj csak uram előre, kérlek, szolgál előtt, én hadd ballagjak lassan amíg eljutok Szérirbe.”

Ézsau beleegyezett a dologba, és felajánlotta seregének egy részét, hogy kísérenek el bennünket. Úgyesen visszautasítottam a kíséretet, még jobban megalázkodtam, mert már kész tervem volt arra, hogyan szökjünk meg **Ézsau** vendégszeretete elől.

„És szólt Ézsau: hadd hagyjam melletted egy részét a népnek, amely velem van. És ő szólt: mire való ez? Találjak csak kegyet uram szeme előtt! Ezután visszatért Ézsau azon a napon útján Szérirbe.”

Jákob összeszedte a csapatát és elindult az ellenkező irányba, arra, amit az **Örökkévaló** kijelölt számára.

„És Jákob elindult Szukkótba és épített magának házat, jószágának pedig csinált hajlékokat. Ezért nevezik a helységet Szukkótnak.”

A következő számban folytatjuk a kalandot....

MISNÉ TORÁ – A ZSIDÓ JOGTÁR

IV. RÉSZ

A Szóbeli Tan felosztása: Az Írott Tóra magyarázásának kategóriái

Miután összeállította véleményeit és állításait, Rábénu Hákados hozzáfogott a Misná összeállításához, amely a Tórában leírt összes parancsolat magyarázatát magába foglalja: **1. A közvetlenül Mózes-től kapott alapvető magyarázatokat; 2. Azokat a következtetéseket – az adott információra vonatkozó elágazásokat –, amelyek a szintén Mózes-től kapott értelmezési rendszer alkalmazásával vontak le, és amelyek fölött nem volt vita; és 3. A fenti módon levont, de vitatott következtetéseket, amelyek a tételek ki-alakítása során, az adott tények más-más sorrendbe történt helyezése folytán alakultak ki.** Ezek a véleménykülönbségeket az „Ez ezt mondja, de az azt mondja...” bevezető kifejezéssel vannak lejegyezve. Ha csak egyetlen ellenvélemény akadt is a többségi véleménnyel szemben, mind az egyén, mind a többség állás-pontját lejegyezték. Ezt egy rendkívül fontos elv miatt tették így (az **Édijot 1:6. egyik misnája említi**), Később idézni fogom, de csak azután, hogy ismertetem egy lényeges alappontot, amit ehhez tudni kell:

Szóban ismert törvények, amelyek az Írásra utalnak – Nem vitatottak

Kérdezheti valaki: Ha – mint az első fejezetben olvasható, a Tóra törvényeinek minden alapvető magyarázatát **Mózes-től** kaptuk (a törvények általános meg-szövegezését – ahogyan azok a Tórában leírva található – és az egész Tóra minden törvényének részletei is kitételei megmondták a Szináj-hegyen – Torát Kohánim, Bhár), akkor miféle törvényt jelöl a „Háláchá löMose MiSzináj”, a **Mózesnek a Szinájon adott törvények kifejezés?** Mindenekelőtt teljes mértékben meg kell értenünk a kiindulási pontot: azokat a magyarázatokat, amelyek köztudomás szerint **Mózes-től** származnak, soha senki nem vitatta [egyiket sem]. **Mózes** óta mind a mai napig nincs tudomásunk róla, hogy bölcseink között bármely korszakban, bármely időben olyan vita támadt volna [Mózes idejétől Ráv Ási idejéig], amelyben egy bölcs kijelentette volna, hogy annak az embernek, aki kiütötte egy felebarátja egyik szemét, a „szemet szemét” vers (**5Mózes 19:21.**) értelmében eljárva, szintén ki kell ütni az egyik szemét; csak olyan bölcs akadt, aki kijelentette, hogy a sérülés okozója pénzbeli kártérítéssel tartozik. És olyannyira nem kerekedett soha vita annak a versnek az értelmezését illetően, mely szerint „**És vegyétek magatokhoz az első napon díszfának gyümölcsét**” (**3Mózes 23:40.**), hogy csupán egyetlen bölcs helyezkedett arra az álláspontra, hogy ez az **etrogra** vonatkozik, míg egy másik szerint **birsalmára, gránátalmára** vagy más gyümölcsre. Sose találkoztunk olyan vitával, amelynek témája a hadasz, azaz a „**sűrű lombú fának gallya**” (uo.) lett volna. Sose támadt vita azon, hogy az „**akkor vágd le kezét**” (**5Mózes 25:12.**) kifejezés pénzbeli kártérítést jelent.

Ezeket a tényeket nem vonják kétségbe, mert mind visszavezethetők **Mózesig**. Mindezekkel a tényekkel kapcsolat a **Rabbik** kimondták: „**Az egész Tóra általános irányelvei, valamint azok részletei és a kitételei a Szináj hegyén mondták meg.**” Mindazonáltal, noha **Mózes** adta közre őket, s ilyenformán nincs vita fölöttük, lehetséges, hogy ezek a kitételek később, az **Írott Tórából** szűrődtek le, még pedig a **Tóra-értelmezés** nekünk adatott tudományán keresztül. Az **Írott Tórának** ezeket a magyarázatait az **Írásba** ágyazott különféle varok és **aszmahták** alkalmazásával vezethetjük le. (**Az, hogy miként kell a Tóra-versek magyarázatát leszűrni, lehet vita tárgya**). Így tehát, mikor az látjuk, hogy a Talmud rabbijai egy elemző vita alkalmával ellentmondanak egymásnak, és bizonyítékokkal támasztják alá ezeket vagy a hasonló magyarázatokat, akkor nem a magyarázaton vitáznak.

Folytatjuk...

EMBERBARÁT HETILAP NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

ב"ה

NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA ÁPRILISI és NAGYÜNNEPI IMARENDJE

ÁDÁR 2.

22.	1.	hétfő		8.00	19.00
23.	2.	kedd		7.00	19.00
24.	3.	szerda		7.00	19.00
25.	4.	csütörtök		7.00	19.00
26.	5.	péntek	♫: 19.01	7.00	19.00
27.	6.	szombat	SMINI (újhold hírdetés) SÁBÁT HÁHÓDES Vége: 20.09	8.00	19.30
28.	7.	vasárnap		8.00	19.00
29.	8.	hétfő	<i>Jajm kippur kótajn</i>	7.00	19.00
1.	9.	kedd	ÚJHOLD	7.00	19.00
2.	10.	szerda		7.00	19.00
3.	11.	csütörtök		7.00	19.00
4.	12.	péntek	♫: 19.11	7.00	19.00
5.	13.	szombat	TÁZRIÁ Vége: 20.20	8.00	19.45
6.	14.	vasárnap		8.00	19.00
7.	15.	hétfő		7.00	19.00
8.	16.	kedd		7.00	19.00
9.	17.	szerda		7.00	19.00
10.	18.	csütörtök		7.00	19.00
11.	19.	péntek	♫: 19.21	7.00	19.00
12.	20.	szombat	MECORÁ SÁBÁT HÁGÁDOL Vége: 20.31	8.00	19.45
13.	21.	vasárnap	Este: Homéc felkutatása	8.00	19.00
14.	22.	hétfő	Elsőszülöttek böjtje (I. széder) EREV PÉSZÁCH ♫: 19.25	8.00	19.00
15.	23.	kedd	PÉSZÁCH 1. (II. széder) ♫: 20.36	8.00	19.30
16.	24.	szerda	PÉSZÁCH 2. Vége: 20.37	8.00	19.00
17.	25.	csütörtök	PÉSZÁCH FÉLÜNNEP 1	7.00	19.30
18.	26.	péntek	PÉSZÁCH FÉLÜNNEP 2. ♫: 19.31	7.00	19.00
19.	27.	szombat	PÉSZÁCH FÉLÜNNEP 3 Vége: 20.42	8.00	20.00
20.	28.	vasárnap	PÉSZÁCH FÉLÜNNEP 4. ♫: 19.33	8.00	19.00
21.	29.	hétfő	PÉSZÁCH 7. ♫: 20.45	8.00	19.00
22.	30.	kedd	PÉSZÁCH 8. Vége: 20.47 MÁZKÍR kb.: 9,30	8.00	19.00

NISZÁN

Ismeretlen zsidók nyomában LXXIII. Ullmann Adolf

Baranyavári báró Ullmann Adolf (Pest, 1857. június 20. – Budapest, 1925. február 5.) közigazdász, a főrendiház tagja. Sógora Wellisch Alfréd építész.

A főnemesi származású báró baranyavári Ullmann család sarja. Édesapja az izraelita származású Ullmann Móric György nagykereskedő és a Budapesti Áru- és Értéktőzsde alelnöke, anyja Leon Júlia. 1889. március 4-én apjának, Ullmann Móric Györgynek magyar nemességet, valamint családi címert adományozott I. Ferenc József magyar király; az év végére, 1889. december 16-án a "baranyavári" nemesi előnevet is megkapta az uralkodótól.

Kereskedelmi akadémiát végzett Budapesten. 1874-től a Magyar Általános Hitelbank szolgálatába állt, ahol 1881-ben cégvezető, 1885-ben igazgató, majd 1895-ben elnök lett. 1905-ben hosszabb tanulmányúton volt az Amerikai Egyesült Államokban és ottani pénzügyi és hitelügyi tapasztalatairól könyvalakban megjelent értekezésben számolt be. 1909-ben Kornfeld Zsigmondot követte a vezérigazgatói székben, 1910-ben pedig a főrendiház tagjává is kinevezték.

Számos állami pénzügyi művelet lebonyolításában és ipari vállalat alapításánál játszott vezető szerepet. Az Országos Iparegyesület alelnöke és a gyáripari szakosztály elnöke volt. Több kitüntetés mellett 1916-ban a Ferenc József-rend nagykeresztjét is megkapta. Két évvel később, 1918. április 6-án IV. Károly magyar király bárói címet adományozott számára. Számos állami pénzügyi és kereskedelempolitikai írása főként a Pester Lloydban jelent meg. 1905-ben amerikai pénzügyi és hitelügyi tanulmányairól könyvet is írt.

1890. október 15-én Szegeden vette feleségül Lichtenberg Ellát (1872–1932), Lichtenberg Mór birtokos és Levinsky Mária lányát, akitől három gyermeke született:

- Ullmann György (1891–1961), a Magyar Általános Hitelbank ügyvezető igazgatója, neves műgyűjtő; neje Oetl-Pálffy Erzsébet (1902–?).
- Ullmann Ferenc (1894–1914) hősi halált halt.
- Ullmann Mária (1899–?). Férje: paksi Paksy József (1893–?) bankvezető, kormányfőtanácsos.

A Salgótarjáni utcai zsidó temetőben található családi sírboltban nyugszik. A síremléket Alpár Ignác tervezte.

Forrás: (wikipedia)

Dr. Goldberger Tamás: 80 éve történt

IV. rész

1944. április 6.-1944. április 12. között

1944. április 6. Eichmann jóváhagyta a Zsidó Tanács szervezeti alapokmányának tervezetét. Az Orthodox Zsidó Újság kiadói tájékoztatták az olvasókat, hogy rajtuk kívül álló okok miatt a lap többé nem jelenhet meg.

A Magyar Zsidók Lapja a sárga csillag viselésével kapcsolatos utasításokat közölt.

A Zsidó Tanács felhívással fordult a 20 éves, munkaszolgálatot nem teljesítő, hadiüzemben nem dolgozó Budapesten élő zsidó férfiakhoz, hogy jelenjenek meg összeírásra. A belügyminisztérium "szigorúan bizalmas" 6138/1944. VII. res. B. M. számú rendelete utasította a rendőrpáncsnokságokat, hatékony intézkedésekkel akadályozzák meg, hogy a zsidók ékszereiket és értéktárgyaikat elrejtsek, magánúton eladják, vagy keresztény barátoknak megőrzésre átadják.

1944. április 7. Kiadták a 6163/1944. BM. VII. res. sz. bizalmas rendeletet a magyar zsidók gettósításáról, koncentrálásáról és deportálásáról. A Baky László által a "Zsidók lakhelyének kijelölése" tárgyában 1944. április 7-én kiadott körlevél szerint "Az elszállítandó zsidók csak a rajtuk lévő ruházatot, legfeljebb két váltás fehérneműt és fejenként legalább 14 napi élelmet, továbbá legfeljebb 50 kg-os poggyászt, amelyben az ágyneműk, takarók, matracok súlya is belefoglaltatnak, vihetnek magukkal".

A dokumentum tervezetét Endre László készítette. Az irat a követendő gyakorlati eljárásokat fejtette ki, a további részleteket több szigorúan bizalmas utasítás tartalmazta. Később, a börtönben Baky azt állította, hogy a rendeletet azért adta ki, mert Endre László kérte tőle, mondván, hogy „a kormányzó hozzájárult, hogy munkavégzés céljából zsidókat adjunk át a németeknek”.

A zsidótlanítás német és magyar szakértőiből álló parancsnoki egység főhadiszállása Munkács lett. A végleges és részletes utasításokat Endre László adta ki, megjelölve azokat a helyeket, ahova a zsidókat össze kell gyűjteni. Budapesten megalakult a Légmentelmi Kormánybiztosság. A Baky László belügyi államtitkár elnökletével lezajlott magyar-német értekezlet nyomán Magyarországon elrendelték a zsidók gettókba költöztetését (28-án lép hatályba), valamint vagyonuk összeírását és zár alá vételét (16-án lép érvénybe).

A gettósítás végrehajtása céljából a magyar hatóságok Ungváron újjáalakították a zsidó tanácsot. Elnöke László Gyula lett, tagjai egyes források szerint Steinberger Illés, Halmos Zsigmond, Rottmann Jenő és Fischgund Alex (Sándor) voltak.

Tiszaborkút zsidó lakóit a csendőrök elengedték Stern Sámuel házából, ahova április elején gyűjtötték őket. Egyiküket egy csendőr minden ok nélkül lelőtte. Április közepén újra összegyűjtötték, majd a mátészalkai gettóba szállították őket. Tokajt gyűjtőtábornak jelölték ki.

Dr. Goldberger Tamás: 80 éve történt

IV. rész

és júniusban eljutott Horthyhoz is.

1944. április 7. Két szlovák zsidó, Walter Rosenberg (Rudolf Vrba) és Alfred Wetzler, 1944. április 7-én egy farakás alá ásott gödörbe másztak, ahol három napig rejtőztek, majd, amikor a keresésükre küldött SS -őrláncot visszavonták, óvatosan az erdőig kúsztak. Magukkal vittek egy részletes beszámolót a tömegmészárlásról, amely később „Auschwitz-jegyzőkönyvként” vált ismertté

Erre a napra esett **Pesach** (héber jelentése: elkerülés) a legjelentősebb zarándokünnep, az Egyiptomból való kivonulásra, a tíz csapásra és a Mindenható teremő erejére emlékeztető tavaszi ünnep.

1944. április 8. szombat volt, **Peszách első napja**. Debrecenből 92 tekintélyes személyt tartottak fogva egy április 8-tól június 27-ig működtetett túsztáborban azért, hogy a debreceni zsidó tanács teljesítse az előirt feltételeket. Más helyeken ugyanez történt. Munkáson helyi zsidó tanács alakult, Steiner (más források szerint Steuer) Sándor mérnök elnökle mellett. A Belügyminisztérium megküldte a 36-os országos bizottságnak a sárga csillag viseléséről szóló két rendelethez fűzött indoklását. Részlet a szövegből: „Honvédelmi és közbiztonsági érdek, hogy az ilyen szempontból megbízhatatlannak tekintendő zsidók jól felismerhetők legyenek. Könnyű felismerhetőségük ugyanis igen nagy mértékben megkönnyíti tevékenységüknek és magatartásuknak ellenőrzését és könnyebbé teszi távoltartásukat olyan helyektől, ahol jelenlétük a honvédelmi érdeket veszélyeztetné.” Részlet Shvoy Kálmán naplóbejegyzéséből: „Dunszt Kálmán elkísért és elmondta, hogy a szegedi nyilasok, Benedek Gyula, Borbély bóröndös, Bodnár cipész Pestre utaztak és onnan jöttek le Gestapo-emberek, akiknek gazdag zsidókat mutattak, s azokat összeszedték, s a Vértes-ház pincéjébe vitték”.

1944. április 8. Endre László, aki március vége óta a Belügyminisztériumban a zsidóügyek egyik fő felelőse volt, hivatalosan is belügyi államtitkári kinevezést kapott. A Magyar Távirati Iroda jelentése: az esti órákban széles kiterjedésben ellenséges gépek lépték át az ország déli, délnyugati határát, majd az ország dunántúli részét és a Duna-Tisza között átrepülve, északi irányban hagyták el a magyar légteret. A késő éjjeli órákban az ellenséges gépek a be repüléssel csaknem azonos útvonalon ismét átrepülték az ország légterét. Egyes helyeken a légvédelmi tűzérőg működésbe lépett. Bombázásról nem érkezett jelentés.

1944. április 9. Hitler engedélyével Speer 100 ezer magyar munkaszolgálatost igényelt.

Dr. Goldberger Tamás: 80 éve történt

IV. rész

1944. április 9. Baky László államtitkár Abonyi Ernőnek a Magyarország munkatársának nyilatkozott: „...Annak pedig, hogy a zsidósággal szemben az eddigi gyenge rendelkezésektől eltérő újabb szigorúbb rendelkezéseket hoztunk az oka az volt, hogy őket, mint a nemzetre káros és veszedelmes elemeket megjelölve, meg kellett különböztetni a nemzet nagy céljait teljes odaadással és együttérzéssel szolgáló magyarságtól.” „Amennyiben az angolszászok a jövőben újra megkísérelnék a terrortámadások végrehajtását, a kibombázott lakásszükségletének kielégítésére a zsidóság további, eddig még igénybe nem vett lakásait fogjuk kiigényelni. Az angolszászok ezzel mindenesetre elérik azt, hogy a zsidóságnak a magyar lakosságtól való teljes elkülönítését is végrehajtjuk.” Ungvár polgármestere: "Mit nem szabad a zsidóknak? Keresztény háztartási alkalmazottat tartani, sárga csillag nélkül mutatkozni, 11 óra előtt a piacon vásárolni, rémhírt terjeszteni." Munkácson ekkor még nem hoztak hasonló rendszabályokat. A zsidó húsvéti ünnepekkel párhuzamosan az ungvári **Zsidó Tanács** az egyik helyi napilapban tudatta a város zsidó lakosságával, hogy minden családfő, nemtől függetlenül összeírás végett köteles megjelenni a **Zsidó Tanács Rákóczi utcai épületében**. A **marosvásárhelyi Székely Szó című napilap** e napon megjelent számában követelték a zsidó tisztviselők eltávolítását a gazdasági élet valamennyi területéről.

1944. április 10. Rudolf Vrba és Alfred Wetzler megszökött az auschwitzi koncentrációs táborból. Zsolnában felvették a kapcsolatot a helyi cionistákkal. A pozsonyi cionista központ munkatársa április 25-én és 26-án meghallgatta őket. Ez alapján elkészült az ú.n. **Auschwitz-jegyzőkönyv**. Ezt eljuttatták az isztambuli, genfi, londoni és budapesti cionistákhoz, és a magyarországi zsidótanácsokhoz is. Az egy hónappal később deportáltak viszont nem sejtették, hogy mi vár rájuk. Vrba és Wetzler szerint a jegyzőkönyvet a fenti szervezetek elhallgatták. Kisvárda főjegyzője utasította Kain Józsefet, a hitközség elnökét, hogy gondoskodjék a zsidók összeírásáról, s a jegyzéket legkésőbb április 14-én este 6 óráig négy példányban adja be. Jaross Andor körrendeletet (230.900/1944 sz) adott ki az árvaszékek számára a „távollevő zsidók vagyonának kezelése tárgyában”.

1944. április 11. Ungváron polgármesteri rendeletre lepecsételték az összes zsidó üzletet, zár alá vették azok árukészletét. Nyíregyházi Szohor Pál, Nyíregyháza polgármestere, a helyi zsidók összeírására adott utasítást a helyi zsidóvezetőknek. A Földművelésügyi Minisztérium folyammérnöki ügyosztálya előterjesztést nyújtott be, hogy a vízügyi szolgálatban tartsák vissza a „kiváló zsidó mérnököket”.

1944. április 11. Beregszászban született Rebek Gyula (Julius Rebek) amerikai kémikus. Bár itt is elkezdődött a zsidó lakosság tömeges gettóba hurcolása, de ez Rebekéket – magyar nemzetiségűek lévén – nem érintette. Októberben a várost felszabadító a szovjet csapatok elől szüleivel elmenekült.

Dr. Goldberger Tamás: 80 éve történt

IV. rész

„Tudom, mit akarok, van célom, véleményem, hitem és szerelmem. Csak akkor nyugszom meg, ha az lehetek, aki vagyok.” Ezeket a szavakat Anne Frank jegyezte le naplójába 1944. április 11-én. Amikor ezt írta, már két éve bujkálni kényszerült amszterdami rejtékhelyén.

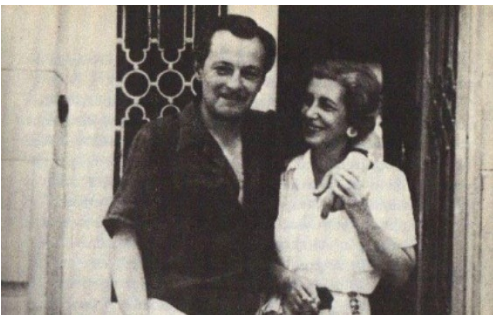

1944. április 11. A kárpátaljai Bustyaházán megvonták az iparendedélyt a zsidó kereskedőktől és iparosoktól, üzleteiket bezárták, árukészletüket kiutalták az odatelepített kereskedőknek. Forgács Rózsi, született **Fischer Rózsa** magyar színésznő, színházigazgató délelőtt, három héttel az ország német megszállása után férjével, Rogoz Oszkár műfordítóval együtt otthonukban, Pesterzsébeten, a Marót utca 11. szám alatt található lakásukban öngyilkos lett.

1944. április 12. A minisztertanács április 1-jei hatállyal Kárpátalját és Észak-Erdélyt, a zsidótlanítás első két helyszínét, hadműveleti területnek nyilvánította. A kormány a kárpátaljai hadműveleti területek kormánybiztosának Tomcsányi Vilmos Pált nevezte ki, Észak-Erdélybe pedig Ricsóy-Uhlarik Bélát. Jaross Andor belügyminiszter utasítására Király Gyula ezredes aláírásával kiadták a 172.069/1944. VII. a. sz. utasítást, mely előírta a rendőri és csendőri szerveknek a sárga csillagot nem előírás szerűen viselő zsidók deportálását.

1944. április 12. Az érintett megyék, járások és városok legfőbb polgári, rendőri és csendőri vezetői Munkácson Endre László elnökle alatt értekezletet tartottak a Kárpátalján és Északkelet-Magyarországon indítandó zsidóellenes intézkedések részleteiről. Az egyes megyékre vonatkozó részleteket ezt követően nem sokkal, helyi értekezleteken dolgozták ki Baky László írásbeli, illetve Endre László Munkácson elhangzott szóbeli közlései alapján. Az értekezleten Máramaros vármegyét és Máramarosszigetet Iliny László alispán, Gyulafalvi Rednik Sándor máramarosszigeti polgármester, Tóth Lajos rendőrfőnök, Álgya-Pap Zoltán, a Kárpátalja kormánybiztosa mellé beosztott tábornok és Sárváry Miklós csendőr ezredes képviselte.

A Kárpáti Magyar Hírlap írta: „Az a zsidó, aki a megkülönböztető jelzés viselésére köteles, semmilyen közlekedési eszközt nem vehet igénybe”. Ravasz László kihallgatáson

volt Horthy Miklós kormányzónál. A református püspök figyelmeztette a kormányzót, hogy a zsidókérdéssel kapcsolatban őrizkedjék minden olyan állásfoglalástól, amely az elkövetkezendő kegyetlenségek felelősségét az ő nevére hárítaná. A Színművészeti és Filmművészeti Kamara felfüggesztette színészi hivatása gyakorlásából Jávor Pált, eltiltották a színpadi fellépéstől, és a filmjeit is betiltották. Felesége Landessman Olga volt.

Folytatjuk...

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Tzvi Gluckin:

Fedezd fel ki írta a Tórárt!

III. rész

Amikor találsz egy házat, azt is alaposan szemügyre veszed. Megnézed a szobákat, a konyhát, a pincét, a padlást és az udvart. Utánanézel a csatornának, az elektromos hálózatnak, a fűtési rendszernek és a vízvezetéknek. Érdeklődsz az azbesztről. Megbízol egy szakértőt. Felbecsülteted a ház értékét. A lehető legtöbb bizonyítékot összegyűjtöd, mielőtt megvennéd a házat.

Minden nagy döntéshez bizonyítékokat gyűjtesz. **Mit tennél, ha egy autószerelő a motorháztető fölött mozgatva a kezét az autód rezgéseit figyelné, és azt mondaná, hogy a rezgések alapján a váltó meghibásodott?** Megbíznál benne? Persze, hogy nem. Egy jó szerelő bizonyítékot nyújt. Felemeli az autót, kinyitja a motorháztetőt, és lefuttat néhány tesztet. Nem bíznál benne, és nem fizetnél neki, ha nem ezt tenné.

A kisebb döntésekhez is bizonyítékokat gyűjtünk. A legtöbb ember nem megy el mozi vagy étterembe ajánlás nélkül. Nem vesz kenyérpíritót, fényképezőgépet, tévét, bőröndöt vagy fűnyírót sem ajánlás nélkül. A legtöbb embernek bizonyítékra van szüksége. Te is bizonyítékokat gyűjtesz. És a bizonyítékok alapján döntesz úgy, hogy megteszel-e vagy megveszel-e valamit. Nélkülük nem tennéd meg. Ilyenek vagyunk. Ilyenek teremtett minket **Isten**. Hogy gondolkodjunk, mérlegeljünk, és okos döntéseket hozzunk a bizonyítékok alapján.

Isten egy gondolkodó lényt teremtett. **Ha ez így van, akkor van-e értelme, hogy az ember minden helyzetben bizonyítékokat keres kivéve, ha a vallásról van szó?** Ez butaság. Ha az embernek bizonyítékra van szüksége, akkor ez kell a valláshoz és az Istenbe vetett hithez is. És ahhoz is, hogy elhiggye: **Isten** írta a **Tórárt**. Nézd meg a bizonyítékokat, és dönts el magad! Vesd alá a **Tórárt** ugyanannak a vizsgálatnak, amelyet bármilyen döntés meghozatalakor alkalmazol! Ennek van értelme.

A könyv hátra lévő része bizonyítékokat mutat be, pontosabban a bizonyítékok **öt típusát: külső megerősítés, kódok, azonosító információk, átadás és irányítás**. Mindegyik típus egy-egy darab a kirakós játékban. Nézd meg a bizonyítékok minden egyes típusát! Gondolkodj el rajtuk! **Van értelmük?** Vesd össze a többi darabkával! **Összeállnak? Meggyőzők?** Olvasd el a könyvet, és gondolkodj el a bizonyítékokon! **És dönts el saját magad, Isten írta-e a Tórárt?** Talán egy kis hitre lesz hozzá szükséged. De lehet, hogy nem. Talán a bizonyítékok bizonyossághoz vezetnek.

Külső megerősítés

A zsidó túlélés ellentmondásos természete

Zsidó vagy? Ha igen, akkor a zsidó fennmaradás ténye nem lep meg. Létezel. Erről

Tzvi Gluckin:

Fedezd fel ki írta a Tórát!

III. rész

ennyit. Mindez azonban lenyűgöző kellene, hogy legyen a számodra. A zsidó fennmaradás ugyanis érthetetlen. Nézd meg a zsidó történelmet: **szétszórás, üldözés, elnyomás, kényszerű áttérés, asszimiláció és vegyes házasság.** A népek nem élik túl ezeket a megpróbáltatásokat. A zsidóknak már rég nem kellene létezniük.

Hol vannak a babilóniaiak, a rómaiak és az ősi egyiptomiak? Egykor ők uralták a világot. Hatalmas birodalmakat hoztak létre. Gazdagok voltak. Hatalmas hadseregük volt. Aztán leigázták őket, és eltűntek. A történelem tele van ilyen példakkal. Egy nagy hatalmú nemzet meghódít egy másikat, és az uralma alá hajtja. A veszteseket megadóztatják, elveszik a tulajdonaikat, betiltják a vallásukat, vezető rétegüket számúzik, és új törvények és ideológiák szolgáivá teszik őket. A meghódított nép elveszíti korábbi identitását. Elfelejtik a nyelvüket. Magukévá teszik az új vallást. Pár generáción belül eltűnnek az ételeik, a szokásaik és a kultúrájuk. Még a nevüket sem használják tovább.
Mikor találoztál utoljára egy Juliusszal?

Nem így a zsidók. A zsidók mások. A zsidók a hódítás, a száműzetés, az asszimiláció, a vegyes házasságok, sőt az ősi származásukról való tudatlanság ellenére is fennmaradtak. **Hogy történhetett ez?**

Menjünk egy lépéssel tovább. A zsidók nemcsak fennmaradtak, nagy visszhangot is keltettek. A zsidók nem valami ismeretlen, csendes nép. Minden területen ismertek. Legyen az üzlet, tudomány, mesterségek, innováció, bármilyen terület, amit csak el tudsz képzelni. Megváltoztatták azt, ahogy a világ a vallásról gondolkodik. A zsidók mindenhol ott vannak, mindenben benne vannak, és általában az élen járnak, bármi is legyen az. Nem én vagyok az első, aki ezt észrevette.

Nézzük meg mit írt Mark Twain:

„Az egyiptomiak, a babiloniak, a perzsák naggyá lettek, csinnadrattájukkal, pompájukkal betöltötték a földgolyót, majd köddé váltak és felszívódtak; azután hatalmas csatazajjal jöttek a görögök és a rómaiak, s miután ők is tovatűntek, újabb népek vívtak ki maguknak nagy dicsőséget, egy ideig magasba tartva fáklyájukat, de az kilobbant, és most ezek a népek ott ülnek a félhomályban, ha ugyan ki nem vesztek nyomtalanul. A zsidók mindezt végig nézték, mindegyiküket legyőzték, és azok maradtak, akik mindig is voltak, nyomát se mutatva dekadenciának, korral járó hanyatlásnak; nem lankadnak, energiájukból mit se veszítenek, gondolkodásuk ébersége, agresszivitása a tompulásnak semmi jelét nem mutatja. Halandó minden, csak a zsidók élnek örökké, minden más erő lehanyatlík, de az övék változatlan. Mi lehet a titka a halhatatlanságuknak?”

Folytatjuk...

Heti Jahrzeit: Rav Avraham Yehoshua Heshel of Apt (Apter)

Avraham Yehoshua Heshel of Apt, népszerű nevén Apter Rebbe vagy Apter Rov, a lengyelországi Żmigródban született 1748-ban, és az Orosz Birodalom (ma Ukrajna) Mezhbizben halt meg 1825-ben.

Híres rabbinikus családok sarja, mind apai, mind anyai ágon (**családja Mahárám Pádua és Saul Wahl családjáig vezethető vissza**), Avraham Jehosua Heshel már fiatalon nagy ígéretet mutatott. Talmudtudósként hírnevet szerezve, a lizenszki rabbi Elimelech és a zlotchovi rabbi Yechiel Michl mellett tanult, a Lengyelországban növekvő chászid mozgalom egyik legjelentősebb szószólójává válva Kolbuszowa rabbijaként kezdte pályafutását. 1800-ban elfogadta az apti, azaz opatówi rabbi tisztséget. 1800-ban Bár számos más rabbinikus tisztséget is betöltött, a chászidok számára mindig ő maradt az apti rov. 1808-ban a moldvai laşi rabbijává választották. Az ottani közösségi viszályok miatt kénytelen volt elhagyni posztját, és Mezbizben, a Baal Sém Tov otthonában és a haszidizmus bölcsőjében telepedett le, ahol teljesen a chászidizmus tanulmányozásának és terjesztésének szentelte magát.

Lánya, Rachel Ashkenazi számos eredeti kommentárt írt a Tórához.

Életének ebben az időszakában, Mezbizben, több ezer követője tisztelte, akik között a kor számos kiemelkedő rabbija volt. Kiemelkedő jellemvonása volt a zsidó nép iránti erősen kifejezett szeretete, amiért az Oheiv Jiszráél, „Izrael szerelmese” címet kapta. Oheiv Jiszráél lett a címe a heti Tóraszakaszok szerint rendezett gondolatainak kiadott gyűjteményének. A mű bővelkedik magasztos kabbalisztikus meglátásokban és értelmezésekben. Ez az egyik alapvető chászid szöveg, és az Apter Rov zsidótársai iránti szenvedélyes szeretetét fejezi ki. Az Apter Rov a haszidok egyik legnevesebb és legkedveltebb világítója.

Halálos ágyán, keservesen sírva a hosszú száműzetés miatt, azt mondta: „Berdicsev-i Lévi Jitzchak rabbi halála előtt megígérte, hogy az eljövendő világba lépve nem fog pihenni vagy ülni, amíg a Másach el nem jön. De addig terelték el a figyelmét magasztos és misztikus fogalmak tanításával, amíg elfelejtette a fogadalmát - de biztosíthatom önöket, hogy nem fogom elfelejteni”.

Mezbizben temették el, a Baal Shem Tov közelében. A régi zsidó temetőben egy díszes kő óhél jelzi a sírját. Egy haszid legenda szerint később angyalok vitték a testét, és a Szentföldön temették el, és a tiberiasi zsidó temetőben egy kő jelzi állítólagos sírját.

Avraham Yehoshua Heshel rabbi Aptból a Mezhbizh/Zinkover rabbinikus dinasztia alapítója volt. A dinasztia alapítójának tiszteletére leszármazottjai felvették a Heshel családnevet.

Forrás: (tzadikim)

RECEPT-TÁR

Extra tavaszi minestrone leves

Egy jó minestrone arról híres, hogy megáll benne a merőkanál, olyan sűrű, és ez ennél a receptnél sincs máshogy. Az eredeti receptben a paradicsomos ízvilág dominál, itt ezt lecseréltük egy igazán tavaszias, pesztós-citromos kombóra.

Hozzávalók: 4 fő

- 1 fej vöröshagyma (130 g/fej)
- 2 szál sárgarépa (200 g/szál)
- 3 szál százzeller (50 g/szál)
- 3 ek olívaolaj
- 4 gerezd fokhagyma
- 200 g burgonya
- 5 ek pesztó
- 100 ml paradicsomszós
- 3 l zöldségalaplé
- 160 g zöld spárga
- só, bors
- 1 tk chilipor
- 1 konzerv fehérbab (400 g-os kiszereelés)
- 230 g zöldborsó
- 300 g fusilli
- 1 csokor bazsalikom
- ½ csokor oregánó
- 2 db citrom leve

Elkészítés:

Egy jó minestrone arról híres, hogy megáll benne a merőkanál, olyan sűrű, és ez ennél a receptnél sincs máshogy. Az eredeti receptben a paradicsomos ízvilág dominál, itt ezt lecseréltük egy igazán tavaszias, pesztós-citromos kombóra.

A tavaszi minestrone leves elkészítéséhez a vöröshagymát, a répát és a százzelert apró kockákra vágjuk, majd egy nagy lábasban lepirítjuk az olívaolajon. Nyugodtan pirítsuk addig, amíg helyenként már feketére is pirulnak zöldségek, ez nagyon jó alapízt fog adni a levesünknek. Ha lepirultak, mehetnek bele a felaprított fokhagymagerezdek és a felkockázott burgonya is. 2-3 percig még pirítjuk, majd hozzáadjuk a pesztót és a passatát, alaposan elkeverjük, majd felöntjük az alaplével.

A spárgák fás végét letörjük, majd meghámozzuk és kb. 3 cm-es darabokra vágjuk a spárgákat.

Mikor a burgonya a levesben félpuhára főtt, mehet bele a só, a bors és a chili. Belerakjuk a leszűrt fehérbabot, a zöldborsót, a tészta és a spárgát is. Hozzáadjuk a durvára aprított zöldfűszereket és a citromlevet, majd 10 perc alatt készre főzzük a levesünket.

Ha van még egy kis extra idő, készíts hozzá egy király focacciát, hogy teljes legyen a minestroneélmény.

Forrás: (streetkitchen)

MACESZVÁSÁR 2024

MEGÉRKEZETT AZ IDEI MACESZ

ÁRAK: 1 KG-OS MACESZ 2.900 Ft

0,5 KG-OS MACESZ DARA 1.500 Ft

**MEGVÁSÁROLHATÓ HÉTFŐ-SZERDA-
PÉNTEK 9-12 ÓRA KÖZÖTT**

TEL: 334-27-31

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

SZÉDER ESTI MENÜ VÁLASZTÉK ÉS ÁRAK (Laky konyha)

Minden Széder Menün tartalmazza majd a Széder Tál összetevőit.

Tehát Széder tálra csak abban az esetben kell rendelést leadni, ha pluszban szeretnének kérni.

- 1. Csirkés menü:** 8.000Ft (széder tál, macesz gombóc-leves, sült egész csirkecomb, törtburgonya, céklasaláta, töltött macesz sütemény választható ízben)
- 2. Pulykás menü:** 7.000Ft (széder tál, macesz gombóc-leves, 2 szelet sült pulykamell, törtburgonya, céklasaláta, töltött macesz sütemény választható ízben)
- 3. Libás menü:** 10.000Ft (széder tál, macesz gombóc-leves, sült egész libacomb, törtburgonya, párolt lilakáposzta, töltött macesz sütemény választható ízben)
- 4. Marhás menü:** 12.000Ft (széder tál, macesz gombóc-leves, marhapörkölt, macesz tarhonya, céklasaláta, töltött macesz sütemény választható ízben)
- 5. Lazacos menü:** 10.000Ft (széder tál, macesz galuskás zöldségleves, gyömbéres lazacsteak, törtburgonyával, töltött macesz sütemény választható ízben)
- 6. Vegetáriánus menü:** 6.000Ft (széder tál, macesz galuskás zöldségleves, zöldségfelfűjt, törtburgonyával, töltött macesz sütemény választható ízben)

MEGRENDELÉS ESETÉN

Kérjük, aki rendelést szeretne leadni jelezze Bánki Marinak vagy Andrassy Bélának legkésőbb 2024.04.12.-ig

IMAIĐÓK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2024. Ápr. 12. – 2024. Ápr. 19.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
12. péntek	7:00	19:00
13. szombat	8:00	19:45
14. vasárnap	8:00	19:00
15. hétfő	7:00	19:00
16. kedd	7:00	19:00
17. szerda	7:00	19:00
18. csütörtök	7:00	19:00
19. péntek	7:00	19:00

Karaiták - (vallási szekta)

Ez a szekta a gáonok idejében i.sz. 8. század második felében keletkezett. Tagjai nem fogadták el a Szóbeli Tant (Misnát, Talmudot), csak az Írott Tant, a Tórát.

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
12. péntek	19:11	13. szombat	20:20
19. péntek	19:21	20. szombat	20:31

POÉN SAROK

A szobafestő először viszi magával a tanoncát gyakorlatra.

- Először ferd le az ablakokat - hangzik az utasítás.

Másfél óra múlva jön a tanonc:

- Kész! A kereteket is befessem?

A HOLOKAUSZT MAGYAR ÁLDOZATAI- NAK EMLÉKNAPJA ÁPRILIS 16. (KEDD)

SOHA TÖBBÉ / NEVER AGAIN

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kilénc tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt április 17.-én, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet

Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084

Nagy Fuvaros utca 4.

Tel: 334 27 31

Email: nagyfuvaros@gmail.com

<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>

Felelős kiadó: Streit Sándor

Szerkesztő: Streit Gábor

Technikai asszisztens: Andrassy Béla